

Obsah

PROLOG: KAM ZMIZELO ČESKÉ OSVÍCENSTVÍ?	7
Osvícenská trilogie a „osvícenství státu“ versus „osvícenství společnosti“ ..	11
ÚVOD	14
Dějiny osvícenského období jako „archeologie modernity“	14
Co je to osvícenství?	24
Státní osvícenství: Stát jako kancelář obecného blaha	30
Reformní, „osvícenský“ absolutismus v Evropě	38
I. ZA ZÁCHRANU A STABILIZACI MONARCHIE (1740–1770)	
Marie Terezie a historiografie	59
O SLEZSKO A HABSBURSKÉ DĚDICTVÍ	61
Čtvrtstoletí válek	61
Vídeňští reformátoři a „ideologové“ tereziánského státu	68
ČESKÉ ZEMĚ V ČASECH TEREZIÁNSKÝCH VÁLEK	76
Pobělohorské uspořádání českého státu	76
Poddanská otázka	82
Náboženské poměry tereziánské doby	93
CENTRALIZACE STÁTU:	
HAUGWITZOVA A KOŮNICOVA POLITICKOSPRÁVNÍ REVOLUCE –	
ČESKO-RAKOUSKÉ DĚDIČNÉ ZEMĚ	100
Unifikace česko-rakouské politické správy	100
Unifikace práva	107
„Monopol násilí“: trestní právo, policie a armáda	109
Kapitál hospodářský: reforma financí, hospodářství a infrastruktury	116
„INFORMAČNÍ KAPITÁL“ A ŠÍŘENÍ „VĚDĚNÍ“:	
POSTÁTŇENÍ CENZURY, REFORMA VZDĚLÁNÍ PRO STÁTNÍ ELITU	
A OTÁZKA JEDNOTNÉHO JAZYKA	130
Postátňování cenzury	130
Reformy vyššího vzdělání	131
Jedna panovnice, jedna vlast, jeden jazyk?	149
SHRNUTÍ: BILANCE PRVNÍHO TEREZIÁNSKÉHO OBDOBÍ	154

II. PŮDU A VZDĚLÁNÍ VŠEM.

POSLEDNÍ TEREZIÁNSKÉ DESETELETÍ (1770–1780)

„TUHÉ PODDANSTVÍ“ A AGRÁRNÍ OTÁZKA	165
Hladomor (1771–1772)	165
Selská vzpoura a robotní patent z roku 1775	181
Dát půdu všem a zrušit robotu: Parcelace panské půdy a počátek robotní reluce	189
CÍRKEV A „POLITIKA VĚDĚNÍ A VZDĚLÁNÍ“	209
Zrušení Tovaryšstva Ježíšova, postátnění cenzury a proměny univerzitního vzdělání.	209
Dát vzdělání všem: Formování státní školské soustavy	230
Budování školské sítě v českých zemích	254
Dohra: Povstání valašských evangelíků a problém náboženské tolerance	263
SHRNUTÍ: BILANCE POSLEDNÍHO TEREZIÁNSKÉHO DESETELETÍ . . .	268

III. „REVOLUCE SHORA“ NEBO „DESPOTISMUS OBECNÉHO BLAHA“? JOSEFÍNSKÉ DESETELETÍ (1780–1790)

Josef II. a historiografie	277
STÁT–CÍRKEV–NÁBOŽENSTVÍ: KONEC KONFESNÍHO STÁTU	282
Katolické osvícenství, osvícenský katolicismus nebo budování státní církve?	283
Toleranční evangelictví	310
Otázka „tolerance“ a asimilace židovského obyvatelstva	327
STÁT–VRCHNOST–PODDANÝ	332
Byrokratizace státu, správy a soudů	332
Stát, to jsem já: Úředník jako povolání a poslání	344
Hospodářství pod kontrolou státu.	345
Rovni před zákonem: Reforma občanského a trestního práva	347
Represe a kontrola: Trestní právo, policie a armáda jako nástroje „kapitálu síly“	355
Počátky „Státu-Prozřetelnosti“: Sociální kontrola, sociální a zdravotní péče	368
Od nevolníka k poddanému	383
Informační kapitál: Cenzura–informace–vzdělání	394
SHRNUTÍ: BILANCE JOSEFÍNSKÉHO DESETELETÍ	413

IV. LEOPOLDINSKÉ INTERMEZZO

Leopold II. a historiografie	425
STAVOVSKÁ OPOZICE A ODVOLÁNÍ	
JOSEFOVY URBARIÁLNÍ REFORMY	428
Zrušení berní a urbariální reformy	431
Desideria et gravamina	433
Korunovace	448
Spor o „českou“ ústavu	454
REVOLUCE VE FRANCII A OBNOVA CENZURY	457
SHRNUTÍ: BILANCE LEOPOLDOVY VLÁDY V ČESKÝCH ZEMÍCH	460
ZÁVĚR: CO NÁM DAL, VZAL A ZANECHAL „OSVÍCENSKÝ STÁT“?	466
Byrokratizace a vybojování mocenského „monopolu“ na úkor vrchnosti a katolické církve	469
Stát–vrchnost–poddaný	480
Stát–církev–prostý farník	484
Kapitál hospodářský	486
Kapitál silový	488
Kapitál kulturní	489
 Poznámky	 498
 Příloha I: Orientační chronologický přehled nejdůležitějších událostí	 571
Příloha II: Nový systém státní správy (1740–1792):	
Přehled hlavních úřadů a jejich nejvýznamnějších reprezentantů	576
Použité prameny a literatura	584
Zdroje vyobrazení	608
O autorce	613
Poděkování	613
Rejstřík jmenný	614